

En byggnadsarbetare har som facklig förtroendeman på heltid haft en kontorsplats hos arbetsgivaren. Han har med hänvisning till detta, som facklig förtroendeman inte fått behålla den reskostnadsersättning för resor mellan bostaden och arbetsplatsen, som han tidigare fått i enlighet med byggavtalet. Tvisten har huvudsakligen rört om arbetsgivaren därigenom brutit mot löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen och därutöver brutit mot underrättelse- och varselskyldigheten i 5 § förtroendemannalagen.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2018-09-05
StockholmDom nr 55/18
Mål nr A 157/16**KÄRANDE**

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Anne Alfredson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

SVARANDE

1. Sveriges Byggindustrier, Box 5054, 102 42 Stockholm
2. Peab Sverige AB, Box 808, 169 28 Solna
Ombud: advokaten Erik Danhard, Hamilton Advokatbyrå KB, Box 715,
101 33 Stockholm

SAKEN

brott mot förtroendemannalagen

Bakgrund

Mellan Sveriges Byggindustrier och Svenska Byggnadsarbetareförbundet gäller kollektivavtal, byggavtalet. Peab Sverige AB (bolaget) är genom medlemskap i Sveriges Byggindustrier bundet av byggavtalet.

I byggavtalet, § 6, finns regler om reseersättning och traktamente. Regler om reskostnadsersättning vid dagliga resor finns i § 6 punkten 1 i byggavtalet. Enligt bestämmelsen utges reskostnadsersättning till berörd arbetstagare vid dagliga resor – utom arbetstid – mellan arbetstagarens fasta bostad och arbetsplatsen. Ersättningen utges om avståndet från bostaden är minst två kilometer enkel resväg och utges med vissa belopp vid körning med egen bil, andra färdmedel och vid samåkning. I § 6 punkten 3.7 i byggavtalet finns ett undantag från bl.a. rätten till reskostnadsersättning. Där anges att till förare av maskiner, kranar och fordon samt förrådsarbetare, reparatörer och därmed jämställda arbetstagare, vilka anställs så att företagets verkstad, förråd eller annan liknande central anläggning utgör den naturliga bas, från vilken arbetstagarna beordras till olika företags arbetsplatser, utges inte förmåner enligt denna paragraf vid arbete på verkstaden, förrådet etc.

S.E. är anställd hos bolaget som byggnadsarbetare, träarbetare, och är medlem i förbundet. Sedan den 23 juni 2014 arbetar han heltid som facklig förtroendeman inom bolaget, i Göteborgsregionen. I den rollen har han en kontorsplats på bolagets Göteborgskontor. I sin anställning som trä-arbetare har han haft rätt till och fått reskostnadsersättning för dagliga resor mellan sin fasta bostad och olika arbetsplatser, enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet. Han fick inledningsvis, även i sitt uppdrag som facklig förtroendeman,

reskostnadsersättning för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret. I mitten av januari 2015 underrättades han om att han fortsättningsvis – för resor från och med januari månad 2015 – inte skulle få någon sådan reskostnadsersättning. Beslutet om förändringen föregicks inte av något varsel till den lokala arbetstagarorganisationen.

Mellan parterna har tvist uppstått om bolaget brutit mot förtroendemannalagen genom att dels från och med januari 2015 inte längre betala reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen till S.E., dels inte i tid underrätta S.E. och inte varsla förbundet om förändringen.

Parterna har tvisteförhandlat utan att kunna enas.

Yrkanden m.m.

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till S.E. betala

- reskostnadsersättning för perioden januari 2015–april 2018, i första hand med 33 950 kr och i andra hand med 13 444 kr,
- allmänt skadestånd med 30 000 kr för brott mot 4 § förtroendemannalagen, och
- allmänt skadestånd med 15 000 kr för brott mot 5 § förtroendemannalagen.

Förbundet har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till förbundet betala allmänt skadestånd med 100 000 kr för brott mot 4 § förtroendemannalagen, och allmänt skadestånd med 30 000 kr för brott mot 5 § förtroendemannalagen.

Förbundet har yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på reskostnadsersättningen om 33 950 kr, på de månatliga belopp och från de förfallodagar som framgår av domsbilaga 1, och på reskostnadsersättningen om 13 444 kr på de månatliga belopp och från de förfallodagar som framgår av domsbilaga 2, till dess betalning sker. Förbundet har vidare yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på de allmänna skadestånden från dagen för delgivning av stämning, den 9 december 2016, till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt samtliga yrkanden. De har vitsordat yrkade belopp avseende reskostnadsersättning samt sättet att beräkna ränta. De har inte vitsordat några belopp såvitt avser allmänt skadestånd.

Förbundet har tidigare även yrkat att bolaget skulle betala allmänt skadestånd för brott mot byggavtalet. Förbundet har dock under förberedelsen av målet frånfallit detta yrkande. Arbetsgivarparterna har yrkat att målet skrivs av i frånfallen del. Förbundet har motsatt sig arbetsgivarparternas avskrivningsyrkande.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har till utveckling av sin talan anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Bakgrund

S.E. är sedan år 2000 anställd som träarbetare hos bolaget. Han har i den egenskapen haft rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan sin fasta bostad och arbetsplatsen utom arbetstiden, enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet, och har också fått sådan ersättning.

I juni 2014 blev S.E. av Byggnads region Väst utsedd som facklig förtroendevald på heltid hos bolaget. Bolaget erbjöd honom en kontorsplats på bolagets Göteborgskontor, vilket han accepterade. Det var inte givet att arbetet som facklig förtroendevald skulle utföras där eller utgå därifrån. Vissa av uppgifterna i hans uppdrag som facklig förtroendevald har han utfört på Göteborgskontoret, medan andra varit förlagda runt om i regionen. Han har alltså verkat både på region- och arbetsplatsnivå. Han utför i sin egenskap av facklig förtroendevald arbete åt förbundet och förbundets medlemmar och hans anställningsvillkor regleras av byggavtalet. S.E. har inte, som arbetsgivarparterna påstått, följt rutinerna vid Göteborgskontoret. Han har t.ex. följt den arbetstidsreglering som följer av byggavtalet.

S.E. fick reskostnadsersättning för sina dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret fram till och med december 2014. Den 16 januari 2015 fick han, via mejl, beskedet att han för resor från och med januari 2015 inte längre skulle få någon reskostnadsersättning.

S.E. har haft rätt till reskostnadsersättning enligt förtroendemannalagen

Byggavtalet reglerar inte specifikt vilka ersättningar en byggnadsarbetare som övergår till att arbeta som facklig förtroendevald har. Någon rätt till reskostnadsersättningen i fråga för en facklig förtroendevald grundad direkt på byggavtalet finns alltså inte.

Enligt 4 § förtroendemannalagen får emellertid en facklig förtroendeman inte med anledning av sitt uppdrag ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. En facklig förtroendevald har med andra ord rätt till bibehållna anställningsvillkor.

Syftet bakom regeln är dels att skydda den som är facklig förtroendevald, dels att skydda den fackliga verksamheten. En facklig organisation skulle ha svårt att rekrytera till uppdrag som facklig förtroendevald om det skulle innebära försämrade villkor för den förtroendevalde.

Reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen är en sådan anställningsförmån som en facklig förtroendevald enligt 4 § förtroendemannalagen har rätt att behålla. Reskostnadsersättningen är en särskild ersättning som byggnadsarbetaren har rätt till för att ta sig mellan

bostaden och arbetsplatsen, då byggnadsarbetaren som huvudregel anställs med hemmet som tjänsteställe.

S.E. är anställd hos bolaget som träarbetare med hemmet som tjänsteställe. Han har alltså, som träarbetare, inte något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Detta förhållande har inte ändrats med anledning av hans uppdrag och arbete som facklig förtroendevald och att han i den egenskapen har en kontorsplats på Göteborgskontoret. Han har även under uppdraget som förtroendevald haft kostnader för att ta sig mellan bostaden och arbetsplatsen, Göteborgskontoret.

S.E. har alltså, som facklig förtroendevald, en på förtroendemannalagen grundad rätt till reskostnadsersättning för de dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret som han faktiskt vidtagit, på de villkor som gäller för honom som träarbetare, dvs. enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet.

Ersättningsgilla resor

Under perioden januari 2015 – april 2018 har S.E. rest med egen bil, och i vissa fall med tåg, mellan bostaden och Göteborgskontoret. Under första halvåret 2016 var S.E. föräldraledig och arbetade endast en dag per vecka.

Rätt till reskostnadsersättning har funnits endast i de fall S.E. faktiskt har haft en kostnad för daglig resa mellan bostaden och kontoret, enkel eller dubbel väg. Rätt till ersättning för resa tur och retur har alltså funnits endast i de fall han både börjat och slutat arbetsdagen på kontoret. I de fall han har utfört en tjänsteresa på vägen till alternativt från kontoret, har reskostnadsersättning yrkats endast för enkel väg, eftersom han för tjänsteresan fått bilersättning.

I första hand görs det gällande att S.E. har haft rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret, oavsett om han aktuell dag utfört arbete enbart på kontoret eller om han under dagen lämnat kontoret för arbete utanför kontoret. Han har därmed rätt till ersättning enligt förstahandsyrkandet.

I andra hand görs det gällande att S.E. haft rätt till reskostnadsersättning i vart fall för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret de dagar han också utfört arbete utanför kontoret. I andrahandsyrkandet ingår alltså inte ersättning för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret de dagar S.E. endast åkt mellan bostaden och kontoret.

Reskostnadsersättning för dagliga resor enligt byggavtalet

§ 6 punkten 1

Rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen utom arbetstiden finns i § 6 punkten 1 i byggavtalet. Regleringen utgår från att byggnadsarbetaren har rätt till sådan ersättning, eftersom han eller hon inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Regeln omfattar

alla arbetstagare som omfattas av byggavtalet, med undantag för de som specifikt anges i § 6 punkten 3.7.

För reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet krävs inte att det är fråga om någon särskild typ av arbete eller någon särskild kvalitet på det arbete som utförts. Att en arbetstagare åker från hemmet/tjänstestället till byggarbetsplatsen/objektet är tillräckligt för att rätt till ersättning ska finnas. Ersättningen är med andra ord inte beroende av att byggnadsarbete utförs, vilket arbetsgivarparterna hävdar.

Undantagsregeln i § 6 punkten 3.7

Undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 är inte tillämplig på andra arbetstagare eller grupper av arbetstagare än de som uttryckligen anges i bestämmelsen och som anställts så att företagets verkstad, förråd eller annan liknande central anläggning utgör den naturliga bas från vilken de beordras till olika arbetsplatser. Undantagsregeln är alltså inte tillämplig på arbetstagare som anställts med hemmet som tjänsteställe.

Undantagsregeln är tillämplig på arbetstagarna uppräknade i bestämmelsen enbart när arbete utförs på den centrala anläggningen. I de fall arbetstagaren lämnar anläggningen och utför arbete på en annan arbetsplats utgår reskostnadsersättning för resan mellan bostaden och den centrala anläggningen också till dessa arbetstagare.

Tidigare kollektivavtalsreglering

Bakgrund

Ersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen har funnits sedan lång tid tillbaka, sedan i vart fall 1950-talet. Ersättningen har sin bakgrund i den tidigare gällande objektsanställningen då byggnadsarbetaren anställdes från tid till annan på olika byggnadsprojekt eller objekt. Vid den tiden förelåg en väsentlig skillnad mellan den grupp av arbetstagare som normalt arbetade på olika arbetsplatser eller objekt och de som var anställda med en central anläggning – t.ex. ett förråd eller en verkstad – som naturlig bas från vilken de beordrades. Den förstnämnda gruppen var objektsanställda och den senare gruppen var tillsvidareanställda. Numera är byggnadsarbetaren som huvudregel tillsvidareanställd, även om han eller hon ofta arbetar på olika arbetsplatser.

Det förhållandet att byggnadsarbetaren från tid till annan beordras till olika arbetsplatser innebär givetvis en olägenhet på så sätt att byggnadsarbetaren inte vet var nästa arbetsplats kommer att vara. Byggnadsarbetaren kan t.ex. inte välja att bosätta sig på ett för honom eller henne rimligt avstånd från sin arbetsplats. Den aktuella ersättningen infördes som en gottgörelse för denna olägenhet. Tanken är att byggnadsarbetaren ska veta ungefär vad den disponibla inkomsten är, även om arbetsplatsen förläggs längre bort och reskostnaden till arbetet därmed blir större.

Kollektivavtal år 1960–61

I § 6 under rubriken ”Arbete å annan ort” i det mellan parterna gällande kollektivavtalet år 1960–61 fanns regler om gottgörelse till arbetstagare för resekostnad vid arbete på annan ort.

Av § 6 mom a) framgick att arbetstagarna vid resa skulle erhålla gottgörelse för reskostnad fram och åter dagligen. Vid resa med järnväg, båt, spårväg eller buss skulle ersättningen motsvara biljettkostnaden för resan. Av § 6 mom b) framgick bl.a. att om arbetare enligt mom a) var berättigad till fri resa dagligen men kommunikationer saknades, utgick gångtidsersättning för den vägsträcka, varmed avståndet från arbetstagarens bostad översteg två kilometer.

Byggnadsavtalet 1962

I det byggnadsavtal som träffades år 1962 förändrades reglerna om reseersättning. § 6 fick rubriken ”Reseersättning och traktamente”. Förutsättningarna för rätt till reseersättning framgick av § 6 A. Nytt i avtalet var att reseersättning vid dagliga resor – resor mellan arbetsplatsen och arbetstagarens fasta bostad utom arbetstiden i samband med daglig arbetsinställelse – fastställdes till bestämda belopp beroende av avståndet i kilometer. Regleringen återfinns i § 6 B med rubriken ”Reseersättning vid dagliga resor”. Beloppen var alltså inte relaterade till uppvisande av någon faktisk kostnad.

Byggnadsavtalet 1975

I det byggnadsavtal som träffades år 1975 hade § 6 fortfarande rubriken ”Reseersättning och traktamente”. Den aktuella ersättningen, som reglerades i § 6 a), fick dock den nya benämningen ”Reskostnadsbidrag vid dagliga resor”. Regeln om reskostnadsbidrag var i allt väsentligt uppbyggd på samma sätt som tidigare.

Byggnadsavtalet 1992

Även i det byggnadsavtal som träffades år 1992 hade § 6 rubriken ”Reseersättning och traktamente”. Den aktuella ersättningen, som reglerades i § 6 a, kom dock i detta avtal att benämnas ”Reskostnadsersättning vid dagliga resor”. För första gången fastställdes ersättningen utifrån bestämda belopp per kilometer, till skillnad från tidigare då arbetstagaren erhållit ett fast belopp beroende på avståndet mellan den fasta bostaden och arbetsplatsen. I en protokollsanteckning till § 6 a fanns reglering om rätt till viss ersättning för resvägen mellan bostaden och den plats där arbetsgivaren tillhandahåller ett fordon som avhämtar arbetstagaren.

Även om den aktuella ersättningen i detta avtal benämndes reskostnadsersättning utgick sådan ersättning alltså även om arbetsgivaren tillhandahöll färdmedel, och någon faktisk kostnad därmed inte borde ha uppstått för arbetstagaren.

Den aktuella ersättningens karaktär

Arbetsgivarparterna har hävdad att reskostnadsersättningen till sin karaktär utgör en kostnadsersättning och att den därmed inte omfattas av 4 § förtroendemannalagen, vilket bestrids.

Som redogjorts för ovan har den aktuella ersättningen enligt tidigare kollektivavtalsreglering inte alltid varit beroende av någon faktisk kostnad för arbetstagaren. Även enligt det nu gällande byggavtalet utgår ersättning i visst fall trots att någon kostnad rimligen inte uppstått, exempelvis enligt § 6 punkten 1.3) om samåkning i bil. Vid samåkning i bil får föraren ersättning, men viss ersättning per kilometer betalas även till medföljande passagerare. Det kan mot denna bakgrund ifrågasättas att ersättningen är en sådan renodlad kostnadsersättning som arbetsgivarparterna påstått.

Det stämmer inte, såsom arbetsgivarparterna hävdad, att förändringen av benämningen på ersättningen år 1992 och vad som anges i protokoll från år 1994 syftade till att bekräfta och förtydliga ersättningens karaktär av kostnadsersättning. Ersättningen har under åren haft olika benämningar. Någon avgörande slutsats kan inte dras av ordalydelsen i de olika avtalstexterna.

Kollektivavtalsparterna har inte varit överens om att reglerna om rätt till ersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen haft som utgångspunkt att spegla skattereglerna. Tvärtom har förbundet i dialogen med arbetsgivarsidan varit tydligt med att det endast är ersättningens storlek som hämtar sitt innehåll från skattelagstiftningen. Frågan om ersättningen är skattepliktig eller inte omfattas inte av kollektivavtalsregleringen, utan avgörs på sedvanligt sätt av skattereglerna.

Även som kostnadsersättning omfattas reskostnadsersättningen i S.E:s fall av 4 § förtroendemannalagen

Kostnadsersättningar som sådana är inte undantagna från tillämpningsområdet för 4 § förtroendemannalagen. Något stöd för detta finns varken i förarbetsuttalanden, rättspraxis eller doktrin. I AD 1981 nr 147 och i de lagkommentarer som arbetsgivarparterna hänvisat till anges endast att förtroendemannen inte har rätt att behålla en kostnadsersättning om denne i uppdraget som förtroendeman inte längre har någon kostnad motsvarande ersättningen.

S.E. har i sitt uppdrag som facklig förtroendevald haft reskostnader för att ta sig mellan sin bostad och Göteborgskontoret. Han har alltså även som facklig förtroendevald haft kostnader för sådana dagliga resor. Han har därför, enligt 4 § förtroendemannalagen, haft rätt till bibehållen reskostnadsersättning.

Jämförelsen ska göras med vad som gällt för S.E. i arbetet som träarbetare

En facklig förtroendevald ska inte i förhållande till sina arbetskamrater komma i en privilegierad ställning. Enligt arbetsgivarparterna innebär detta

att en jämförelse ska göras med den förtroendevaldes arbetskamrater som arbetar under motsvarande förutsättningar som den förtroendevalde. Enligt arbetsgivarparterna innebär regleringen i byggavtalet att S.E. inte har haft rätt, enligt 4 § förtroendemannalagen, till den omtvistade reskostnadsersättningen. Arbetsgivarparterna har bl.a. gjort gällande att jämförelsen ska göras med de byggnadsarbetare som arbetar på en central anläggning och som omfattas av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i byggavtalet.

Vid bedömningen av rätten till bibehållna anställningsförmåner enligt 4 § förtroendemannalagen måste utgångspunkten vara vad som gäller för den förtroendevalde i hans eller hennes normala arbete. Jämförelsen ska alltså göras med vad som gäller för S.E. i hans normala arbete som träarbetare, inte med vad som gäller för arbetstagare som omfattas av undantaget i § 6 punkten 3.7.

Som redan anförts är undantagsregeln inte tillämplig på arbetstagare som anställts med hemmet som tjänsteställe. S.E. är anställd med hemmet som tjänsteställe. Detta förhållande har inte ändrats med anledning av hans uppdrag som facklig förtroendevald. Det är inte förenligt med 4 § förtroendemannalagen och dess syfte att jämföra S.E:s situation med något annat än det som gällt för honom i hans arbete som träarbetare.

Den byggnadsarbetare som anställts med hemmet som tjänsteställe har rätt till reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 oavsett vilken arbetsplats han eller hon beordras att inställa sig på, dvs. också vid inställelse på en central anläggning.

Eftersom S.E. har haft den reskostnad för vilken ersättning begärs, kan han inte anses som privilegierad i förhållande till arbetskamraterna.

Om jämförelsen ska göras med den som anställts för arbete på central anläggning – rätt till ersättning enligt andrahandsyrkandet

Om Arbetsdomstolen skulle finna att en jämförelse ska göras med de arbetstagare som omfattas av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i byggavtalet, har S.E. inte haft rätt till ersättning för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret de dagar han endast åkt till och från kontoret och alltså utfört sitt arbete på kontoret. Detta får anses följa av AD 1984 nr 37. Av domen följer att den enda gången en arbetstagare som anställts på en central anläggning inte har rätt till den aktuella ersättningen är när arbetstagaren har utfört arbete hela dagen på den centrala anläggningen.

S.E. har dock, vid denna jämförelse, haft rätt till reskostnadsersättning för sina dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret när han inställt sig på kontoret och därefter utfört arbete utanför kontoret. Detta följer också av AD 1984 nr 37. I domen anges att undantagsbestämmelsen inte är tillämplig när arbetstagaren lämnar den centrala anläggningen och utför arbete utanför verkstaden (den centrala anläggningen). I domen anges inte något om vilka arbetsuppgifter som utförs utanför den centrala anläggningen.

Arbetsgivarparterna har hävdade att kollektivavtalsparterna träffat en principöverenskommelse i protokoll från kansliöverläggningen i ärende K 27/88 som innebär att det krävs att det arbete som utförs utanför den centrala överläggningen är av en särskild art för att rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och den centrala anläggningen ska finnas. Det bestrids att överenskommelsen är en principöverenskommelse och att den har den innebörd som arbetsgivarparterna gjort gällande. Som framgår av protokollet träffades överenskommelsen, att den aktuella chauffören inte skulle ha rätt till reskostnadsersättning, endast för att lösa den enskilda tvisten. Det är inte riktigt att överenskommelsen i liknande tvister har åberopats med framgång på sätt som arbetsgivarparterna påstått. Vad som följer av AD 1984 nr 37 gäller alltså fortfarande.

S.E. har alltså i vart fall rätt till reskostnadsersättning för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret de dagar han också utfört arbete utanför kontoret.

Andra bestämmelser i byggavtalet

Det bestrids att de regler som arbetsgivarparterna hänvisat till i överenskommelsen om företagsanpassad MB-organisation (MBÖ), bilaga C till byggavtalet, och i förtroendemannaöverenskommelsen (FMÖ), bilaga E till byggavtalet, visar att kollektivavtalsparterna på olika sätt tagit höjd för och bekräftat att en person som utför fackligt uppdrag inte reskostnadsmissigt ska behandlas som en yrkesarbetare samt försökt sörja för att han eller hon inte ska bli överkompenserad.

MBÖ reglerar hur medbestämmandelagens rättigheter och skyldigheter ska hanteras mellan kollektivavtalsparterna med hänsyn till byggbranschens mobila organisation med arbetsplatser som ständigt flyttar geografiskt. Det bestrids att MBÖ i någon del skulle innebära en inskränkning av rätten till reskostnadsersättning vid dagliga resor för arbetstagare som utför fackliga uppdrag. Inte heller FMÖ innebär någon inskränkning av denna rätt.

Brott mot varsel- och underrättelseskyldigheten

Byggnadsregion Väst har inte varslats om den tilltänkta förändringen och S.E. har inte fått underrättelse om densamma två veckor i förväg, dvs. två veckor före den 1 januari 2015.

Oavsett om förändringen varit tillåten eller inte har det varit fråga om en förändring av anställningsvillkoren, för vilken en varsel- och underrättelseskyldighet gällt enligt 5 § förtroendemannalagen.

Sammanfattning av grunderna för talan

Enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet har S.E. i sin anställning som träarbetare haft rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen utom arbetstiden och fått sådan ersättning. Av 4 § förtroendemannalagen följer att S.E. under sitt uppdrag som facklig förtroende-

vald har rätt till bibehållna anställningsvillkor. Reskostnadsersättningen omfattas av rätten till bibehållna anställningsvillkor enligt 4 § förtroendemannalagen och han har som förtroendevald rätt till reskostnadsersättning på samma sätt som tidigare och på samma sätt som andra byggnadsarbetare som omfattas av § 6 punkten 1 i byggavtalet, dvs. i hans fall för resor utom arbetstiden mellan bostaden och Göteborgskontoret. Om han som facklig förtroendevald ska jämföras med de byggnadsarbetare som omfattas av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i byggavtalet har han i vart fall haft rätt till reskostnadsersättning de dagar han också utfört arbete utanför Göteborgskontoret.

S.E. har således haft rätt till reskostnadsersättning för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret. Då bolaget inte betalat någon sådan ersättning är bolaget skyldigt att betala reskostnadsersättning till honom för perioden den 1 januari 2015–april 2018. Genom att inte betala reskostnadsersättning till S.E. har bolaget brutit mot 4 § förtroendemannalagen och är därmed skyldigt att betala allmänt skadestånd till honom och förbundet.

Beslutet att inte längre betala reskostnadsersättning till S.E. innebar en ändring av hans anställningsvillkor. Han fick inte minst två veckor i förväg underrättelse om att han inte längre skulle få reskostnadsersättning och förbundet varslades inte. Bolaget har därmed brutit mot underrättelse- och varselskyldigheten i 5 § förtroendemannalagen och är därför skyldigt att betala allmänt skadestånd till S.E. och förbundet.

Arbetsgivarparterna

Bolaget och S.E:s anställning

Bolaget, som ingår i Peab-koncernen, utför ny-, om- och tillbyggnader. Bolaget finns i 15 regioner i Sverige, Norge och Finland och omsätter drygt 25 miljarder kr årligen. I Sverige har bolaget ca 6 100 anställda, varav ca 3 700 inom byggavtalets tillämpningsområde. Bolagets Göteborgsregion har sitt kontor i Göteborg.

S.E. arbetar sedan sommaren 2014 som facklig förtroendeman på heltid inom Göteborgsregionen. Hans huvudsakliga fackliga uppdrag är som sammankallande i MB-gruppen. Hans fackliga arbete utgår från Göteborgskontoret och han följer kontorets rutiner.

Reskostnadsersättning enligt byggavtalet

§ 6 punkten 1

Utmärkande för förhållandena i byggbranschen är att arbetstagarna sedvanemässigt anställs med bostaden som utgångspunkt och därifrån – oftast med egen bil – åker till de skiftande arbetsplatserna. Detta har lett till särskilda regler i byggavtalet om reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen.

Reskostnadsersättningen har sin utgångspunkt i att byggnadsarbetaren inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren, utan åker mellan den fasta bostaden och – från tid till annan – olika arbetsplatser. Bostaden anses skatterättsligt som tjänsteställe. Reskostnadsersättningen är därmed inte skattepliktig. Om reskostnadsersättning skulle betalas i en situation där byggnadsarbetaren har ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren skulle ersättningen bli skattepliktig.

Regleringen i § 6 punkten 1 i byggavtalet innebär alltså att någon rätt till reskostnadsersättning enligt bestämmelsen inte finns när arbetstagaren har ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Att bestämmelsen har denna innebörd följer även av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i avtalet, enligt vilken sådana resor som avses i § 6 punkten 1 inte ersätts vid arbete på en ”central anläggning”.

Undantagsregeln i § 6 punkten 3.7

Uppräkningen av befattningar i § 6 punkten 3.7 har gjorts med utgångspunkt i de arbetstagare som av tradition varit knutna till en central anläggning och är således endast exemplifierande.

Undantagsregeln är tillämplig om en arbetstagare inställer sig vid den centrala anläggningen och under hela dagen utför arbete där. Om byggnadsarbetaren efter att ha inställt sig vid den centrala anläggningen åker till en byggarbetsplats och där utför byggnadsarbete är undantagsregeln inte tillämplig, utan arbetstagaren har då rätt till reskostnadsersättning för resan mellan bostaden och den centrala anläggningen, se AD 1984 nr 37.

Kollektivavtalsparterna har, efter Arbetsdomstolens dom år 1984, vid förhandlingar kommit överens om att rätten till reskostnadsersättning är beroende av att arbetstagaren utför arbete av viss art, utför funktionellt byggnadsarbete. Det räcker inte med att arbetstagaren åker till en arbetsplats och där exempelvis levererar utrustning eller produkter. Detta framgår av överenskommelsen i protokoll från kansliöverläggning i ärende K 27/88, som är en principöverenskommelse och inte endast en överenskommelse i det enskilda fallet. Det har förekommit flera liknande tvister på området där överenskommelsen har åberopats med framgång.

Innebörden av § 6 i byggavtalet är alltså att om en arbetstagare infinner sig på en central anläggning och där utför arbete under hela dagen, finns ingen rätt till reskostnadsersättning. Om arbetstagaren under dagen åker till en byggarbetsplats och där utför byggnadsarbete, och inte enbart t.ex. levererar något dit, ska reskostnadsersättning betalas enligt § 6 punkten 1.

Ersättningens karaktär

Reskostnadsersättningen enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet är till sin karaktär – och har av avtalsparterna åsyftats vara – just en kostnadsersättning. Detta följer av den gemensamma partsavsikten och återspeglas i ordalydelsen samt av hur parterna behandlat frågan vid avtalsrörelser.

Reskostnadsersättningen är alltså inte någon form av löneförstärkning, utan en ersättning för särskilda kostnader till följd av att byggnadsarbetaren som regel inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren.

De tidigare kollektivavtalen inom byggindustrin – byggnadsavtalet och anläggningsavtalet – har sedan lång tid tillbaka innehållit regler om kostnadsersättning till arbetstagare för resor med koppling till arbetet.

I början av 1970-talet infördes först i anläggningsavtalet och därefter i byggnadsavtalet en särreglering avseende arbetstagare som var knutna till en central anläggning. Innebörden var att en sådan arbetstagare var undantagen från rätten till särskild reskostnadsersättning vid dagliga resor.

Reglerna genomgick en relativt ingripande omarbetning till följd av skattereformen i början av 1990-talet. I byggnadsavtalet 1992 ändrades ersättningens benämning från ”Reskostnadsbidrag vid dagliga resor” till ”Reskostnadsersättning vid dagliga resor”. År 1994 träffades i protokoll en överenskommelse om att knyta beloppen i den aktuella paragrafen i avtalet till skattelagstiftningen. Syftet med ändringarna var bl.a. att bekräfta och förtydliga ersättningens karaktär som kostnadsersättning.

Den ersättning som finns föreskriven i § 6 punkten 1 i byggavtalet är – och har alltid varit – en kostnadsersättning.

Kollektivavtalsregleringen har haft som utgångspunkt att spegla skatte-reglerna. Det föreligger dock ingen parallellitet, utan det finns vissa skillnader. I flera avseenden är begreppen och utgångspunkterna dock desamma, vilket ger stöd för att kollektivavtalsparterna försökt närma sig skatte-reglerna och avsett att reskostnadsersättningen, så långt som möjligt, ska återspegla skattelagstiftningens regler om när sådan ersättning är skattefri. Detta talar för att parterna avsett att ersättningen i fråga utgör en kostnadsersättning.

Frågan om hur olika ersättningar ska hanteras inom byggbranschen har diskuterats i avtalsförhandlingar och i partsgrupper av olika slag. År 2005 tillsattes en gemensam arbetsgrupp för översyn av berörda kollektivavtalsregler inom reseersättning och traktamente, däribland byggnadsavtalet. I ett protokoll från arbetsgruppen år 2007 anges som en av huvudfrågorna en harmonisering av kollektivavtalet gentemot skattereglerna för ”berörda kostnadsersättningar”.

Av byggavtalet följer att reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 inte är semesterlönegrundande, pensionsgrundande eller sjuklönegrundande enligt avtalet. Att så inte är fallet talar tydligt för att reskostnadsersättningen utgör en kostnadsersättning.

Sammantaget är det tydligt att kollektivavtalsparterna avsett att ersättningen utgör en kostnadsersättning.

Reskostnadsersättningen omfattas inte av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen

Reskostnadsersättningen i fråga är alltså en kostnadsersättning och en sådan ersättning omfattas inte av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen.

I AD 1981 nr 147 har Arbetsdomstolen förtydligt att en facklig förtroendeman inte enligt förtroendemannalagen har rätt att behålla en ersättning för sådana särskilda kostnader som han eller hon hade i sin gamla tjänstgöring men som inte uppkommer under den nya tjänstgöringen. Samma princip återfinns i lagkommentarerna, Lars Lunning, Fackliga förtroendemen, åttonde upplagan 2009, samt Erland Olauson, Förtroendemannalagen 2015. I sistnämnda arbete anförs bl.a. att ersättningar, såsom t.ex. reseersättningar, faller bort om den fackliga förtroendemannen efter omplacering inte längre har någon kostnad motsvarande ersättningen.

Om reskostnadsersättningen skulle omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen skulle det innebära att förtroendemannen skulle bli överkompenserad i förhållande till arbetskamraterna. S.E. har visserligen haft en kostnad för att resa mellan bostaden och Göteborgskontoret. Rätten till ersättning enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet har dock sin utgångspunkt i att byggnadsarbetaren inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren, utan åker mellan bostaden och – från tid till annan – olika arbetsplatser. Om denna ambulerande tillvaro upphör finns inte längre någon ersättningsgill kostnad. Ersättningen är därmed inte en sådan ersättning som en facklig förtroendeman, med fast tjänsteställe hos arbetsgivaren, har fortsatt rätt till enligt förtroendemannalagen.

I 7 § tredje stycket förtroendemannalagen finns en särskild regel enligt vilken arbetsgivaren ska betala även merkostnader, om de beror på arbetsgivaren. I förarbetena (prop. 1974:88 s. 167) förtydligas att sådana merkostnader avser t.ex. rese- och traktamentskostnader, samt att rätt till ersättning för sådana kostnader finns om kostnaderna föranletts av arbetsgivaren. Bestämmelsen vore överflödigt om kostnadsersättningar skulle omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen.

Om ersättningen i och för sig omfattas av löneskyddet

Om Arbetsdomstolen skulle finna att reskostnadsersättningen i fråga är en sådan anställningsförmån som en facklig förtroendeman kan ha rätt att behålla enligt 4 § förtroendemannalagen görs det gällande att regleringen i byggavtalet innebär att S.E., med fast kontorsplats på Göteborgskontoret, inte enligt 4 § förtroendemannalagen har rätt till någon reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret. I andra hand görs det gällande att han i vart fall inte har haft rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret de dagar han endast varit på kontoret. Vid bedömningen ska även beaktas vad som nedan anförs om regleringen i MBÖ och FMÖ.

S.E. har inte haft någon rätt till fortsatt reskostnadsersättning

Ett viktigt moment i förtroendemans löneskydd är att han eller hon inte ska bli överkompenserad i förhållande till sina arbetskamrater. Om en facklig förtroendeman skulle få behålla en ersättning i situationer då någon ersättning inte skulle utgå till arbetskamraterna, innefattar det en sådan överkompensation.

Vid bedömningen av om en facklig förtroendeman i förhållande till sina arbetskamrater blir överkompenserad – privilegierad – ska en jämförelse göras med den fackliga förtroendemans arbetskamrater som arbetar under motsvarande förutsättningar.

S.E. har under uppdraget som facklig förtroendeman haft en fast kontorsplats på Göteborgskontoret. § 6 punkten 1 i byggavtalet om reskostnadsersättning vid dagliga resor är, som redan anförts, endast tillämplig på den som inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Om en arbetstagare inte har en sådan ambulerande tillvaro, ska ersättning enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet inte utgå. S.E., som under tiden som facklig förtroendeman haft och har en fast kontorsplats, ska därför som andra med fast kontorsplats inte ha rätt till reskostnadsersättning.

En jämförelse ska i vart fall göras med vad som gäller för de arbetstagare som har sitt arbete knutet till en central anläggning, eftersom det är så verkligheten har sett ut för S.E. under hans uppdrag som facklig förtroendeman. Göteborgskontoret är att likna vid en central anläggning i den mening som avses i § 6 punkten 3.7 i byggavtalet. Det görs dock inte gällande att bestämmelsen är direkt tillämplig på S.E. Vid jämförelsen bör följande beaktas.

Av § 6 punkten 3.7 följer att resor mellan arbetstagarens fasta bostad och en central anläggning inte ersätts om byggnadsarbetaren inställt sig vid den centrala anläggningen och under hela dagen utfört arbete där. De dagar S.E. utfört sitt arbete som facklig förtroendeman enbart på Göteborgskontoret har han därmed inte enligt 4 § förtroendemannalagen någon rätt till reskostnadsersättning för resorna mellan bostaden och Göteborgskontoret.

Om en byggnadsarbetare, knuten till en central anläggning, åker ut till en byggarbetsplats kan han eller hon ha rätt till reskostnadsersättning för resa mellan bostaden och den centrala anläggningen beroende på vilken typ av arbete som utförts på byggarbetsplatsen. För att reskostnadsersättning ska betalas krävs, som redan anförts, att byggnadsarbetaren utför något funktionellt byggnadsarbete, och t.ex. inte endast levererar varor, vilket följer av överenskommelsen i ärende K 27/88.

S.E. har när han utfört sitt fackliga förtroendeuppdrag utanför Göteborgskontoret inte utfört något byggnadsarbete. Någon rätt till ersättning enligt 4 § förtroendemannalagen har därmed inte funnits heller för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret dessa dagar.

S.E. har i vart fall ingen rätt till reskostnadsersättning de dagar han enbart befunnit sig på Göteborgskontoret.

Om Arbetsdomstolen inte skulle dela bedömningen att det av överenskommelsen i ärende K 27/88 skulle följa att det för rätt till reskostnadsersättning krävs att det är viss typ av arbete som utförs utanför den centrala anläggningen, följer dock – som redan anförts – av § 6 punkten 3.7 i byggavtalet och AD 1984 nr 37 att resor mellan hemmet och en central anläggning inte ersätts om byggnadsarbetaren inställt sig vid den centrala anläggningen och under hela dagen utfört arbete där. De dagar S.E. utfört sitt arbete som facklig förtroendeman enbart på kontoret har han därmed inte enligt 4 § förtroendemannalagen någon rätt till reskostnadsersättning för resorna till och från Göteborgskontoret, men däremot såvitt avser de dagar han utfört arbete utanför kontoret. I det fallet ska alltså förbundets andrahandsyrkande om reskostnadsersättning bifallas.

Andra bestämmelser i byggavtalet

Som anförts följer av byggavtalets reglering att det i aktuellt fall inte finns någon rätt till reskostnadsersättning enligt 4 § förtroendemannalagen. Därvid bör även följande beaktas.

Av MBÖ, moment 5.5, framgår att ledamot och kontaktombud har rätt till reskostnadsersättning för resor inom ramen för uppdraget, under angivna förutsättningar. I nämnda reglering anges bl.a. att reskostnadsersättning och ersättning för utlägg utges enligt företagets vid varje tidpunkt gällande regler som tillämpas för arbetsledare och tjänstemän. Regleringen innebär alltså att reskostnadsersättning vid dagliga resor enligt byggavtalet inte betalas.

Särskilda regler gäller därtill enligt FMÖ, moment 9.2. Första stycket avser utbildning och i samband med sådan har förtroendemannen inte rätt till reskostnadsersättningen i fråga. Andra stycket reglerar reseersättning i samband med annat fackligt uppdrag. Innebörden är att förtroendemannen inte i sådant sammanhang äger rätt till aktuell reskostnadsersättning.

De angivna bestämmelserna innebär att kollektivavtalsparterna har tagit höjd för att en yrkesarbetare som blir facklig förtroendeman i vissa fall ska behandlas på ett annat sätt än yrkesarbetaren som utför byggnadsarbete, och på detta sätt sørjt för och förtydligat att en facklig förtroendeman inte ska bli överkompenserad i förhållande till sina arbetskamrater.

Som facklig förtroendeman omfattas S.E. av MBÖ och FMÖ.

Brott mot varsel- och underrättelseskyldigheten

Det föreligger inte någon varsel- eller underrättelseskyldighet enligt 5 § förtroendemannalagen om arbetsgivaren ändrar en tidigare felaktig tillämpning av anställningsvillkoren till en korrekt tillämpning.

Bolagets tillämpning av reglerna om reskostnadsersättning från och med januari 2015 har varit korrekt, varför det inte förelegat någon varsel- eller underrättelseskyldighet om förändringen.

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att det aktuella beslutet innebar en otillåten förändring av S.E:s anställningsvillkor, vitsordas att bolaget brutit mot varsel- och underrättelseskyldigheten enligt 5 § förtroendemannalagen.

Sammanfattning av bestridandegrunderna

Den reskostnadsersättning som följer av § 6 punkten 1 i byggavtalet är en ersättning till arbetstagaren för särskilda kostnader som arbetstagaren har för att ta sig från bostaden, tjänstestället, till varierande arbetsplatser. Om arbetstagaren har ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren uppstår inga sådana kostnader. Ersättningen är därmed inte en sådan ersättning som en facklig förtroendeman, med fast tjänsteställe hos arbetsgivaren, har fortsatt rätt till enligt förtroendemannalagen.

Ersättningen är till sin karaktär en kostnadsersättning och en sådan ersättning omfattas inte av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen.

Om domstolen skulle finna att reskostnadsersättningen är en sådan anställningsförmån som en facklig förtroendeman kan ha rätt att behålla enligt 4 § förtroendemannalagen, görs det gällande följande. En facklig förtroendeman ska inte i förhållande till arbetskamrater bli privilegierad och jämförelsen ska göras med förtroendemannens arbetskamrater som arbetar under liknade förutsättningar. Regleringen i byggavtalet innebär då att S.E., med kontorsplats på Göteborgskontoret, inte enligt 4 § förtroendemannalagen har rätt till kostnadsersättningen i fråga. I andra hand har han rätt till ersättning enbart de dagar han utfört arbete utanför kontoret.

I första hand görs det alltså gällande att S.E. inte haft rätt till någon reskostnadsersättning med stöd av 4 § förtroendemannalagen och att bolaget därmed inte varit skadeståndsskyldigt för brott mot den bestämmelsen. I andra hand ska förbundets andrahandsyrkande om reskostnadsersättning bifallas.

Det har inte funnits någon varsel- eller underrättelseskyldighet enligt 5 § förtroendemannalagen eftersom bolaget ändrat tillämpningen av anställningsvillkoren på ett korrekt sätt. Det finns därmed ingen rätt till allmänt skadestånd för vare sig förbundet eller S.E. Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att det aktuella beslutet innebar en otillåten förändring av S.E:s anställningsvillkor, vitsordas att bolaget brutit mot varsel- och underrättelseskyldigheten enligt 5 § förtroendemannalagen.

Domskäl

Twisten

Sedan juni 2014 arbetar S.E. heltid som facklig förtroendeman inom bolagets Göteborgsregion, med en kontorsplats på regionkontoret i Göteborg. I mitten av januari 2015 underrättades han av bolaget om att han för resor från och med januari 2015 inte längre skulle få någon reskostnadsersättning, enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet, för dagliga resor mellan bostaden och Göteborgskontoret. Någon reskostnadsersättning för resor därefter har inte heller betalats. Den huvudsakliga tvistefrågan gäller om bolaget därigenom brutit mot 4 § förtroendemannalagen.

Parterna är i första hand oeniga i frågan om reskostnadsersättningen är en sådan ersättning som omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen. Parterna har olika syn på om ersättningen är en ren kostnadsersättning och om kostnadsersättningar omfattas av löneskyddet.

I andra hand rör tvisten om regleringen i byggavtalet i vart fall innebär att S.E. inte, enligt 4 § förtroendemannalagen, har rätt till reskostnadsersättningen i fråga. Parterna är överens om att 4 § förtroendemannalagen utgår från att en facklig förtroendeman inte ska hamna i en fördelaktigare situation än arbetskamraterna, men oense i frågan om vem S.E. ska jämföras med, de som arbetar som byggnadsarbetare och har rätt till reskostnadsersättning för dagliga resor enligt byggavtalet eller de arbetstagare som, i vart fall i vissa fall, inte har rätt till ersättningen i fråga, t.ex. de arbetstagare för vilka en central anläggning utgör basen. Om Arbetsdomstolen finner att jämförelsen ska göras med de arbetstagare som arbetar på en central anläggning är parterna överens om att S.E. inte har rätt till ersättning de dagar han utfört arbete enbart på Göteborgskontoret, men oeniga om han har rätt till ersättning de dagar han även utfört arbete utanför kontoret.

Den sista tvistefrågan i sak rör om bolaget brutit mot 5 § förtroendemannalagen genom att inte i tid underrätta S.E. och inte varsla förbundet om att S.E. inte längre skulle få någon reskostnadsersättning. Arbetsgivarparterna har vitsordat att bolaget brutit mot bestämmelsen, om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att bolaget brutit mot 4 § förtroendemannalagen.

Därutöver har Arbetsdomstolen att ta ställning till om förbundets frånfallna talan om allmänt skadestånd för brott mot byggavtalet innebär enbart en inskränkning av talan eller att talan i den delen återkallats och därmed ska avskrivas.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På förbundets begäran har hållits vittnesförhör med f.d. avtalssekreteraren G.E. och f.d. förbundsordföranden O.B. På arbetsgivarparternas begäran har vittnesförhör hållits med biträdande förhandlingschefen T.W. och f.d. biträdande förhandlingschefen B.M.

Parterna har inte åberopat någon skriftlig bevisning.

Några rättsliga utgångspunkter

Det grundläggande syftet med förtroendemannalagen är att främja den fackliga verksamheten. I enlighet med detta anges i 4 § förtroendemannalagen att en facklig förtroendeman inte med anledning av sitt uppdrag får ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. Bestämmelsen avser att bl.a. utgöra en lönegaranti vid omplacering till följd av det fackliga uppdraget. Tanken är att en arbetstagare inte ska komma i en sämre situation än arbetskamraterna för att han eller hon åtar sig ett fackligt uppdrag (se prop. 1974:88 s. 160 och 217).

4 § förtroendemannalagen kompletteras av bestämmelsen i 7 § första stycket samma lag om rätt till bibehållna anställningsförmåner vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på den egna arbetsplatsen.

Omfattas kostnadsersättningar av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen?

Enligt arbetsgivarparterna är reskostnadsersättningen i fråga en kostnadsersättning och omfattas därmed inte av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen. Deras ståndpunkt är att en facklig förtroendeman inte har någon kostnad som motsvarar den aktuella reskostnadsersättningen om han eller hon som förtroendeman har ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Enligt förbundet kan det ifrågasättas om ersättningen helt och hållet är en kostnadsersättning. Förbundets ståndpunkt är dock att även om den betraktas som en ren kostnadsersättning, så innebär det inte att reskostnadsersättningen i aktuellt fall inte omfattas av löneskyddet i bestämmelsen.

Parterna har med hänvisningar till bl.a. partsavsikt, tidigare och nuvarande avtalstext och vad som förevarit under avtalsrörelser utförligt argumenterat för sina respektive ståndpunkter i frågan om karaktären på ersättningen som en ren kostnadsersättning eller inte.

Arbetsgivarparterna har därutöver, med hänvisning till AD 1981 nr 147 och uttalanden i lagkommentarer, pekat på att en facklig förtroendeman inte enligt förtroendemannalagen har rätt att behålla en ersättning för sådana särskilda kostnader som han eller hon haft i sitt tidigare arbete, men som inte längre uppkommer under uppdraget som förtroendeman. De har vidare anfört att detta även följer av regleringen i 7 § tredje stycket förtroendemannalagen, om att även uppkomna merkostnader ska ersättas om de beror på arbetsgivaren. Enligt arbetsgivarparterna talar regeln emot att reskostnadsersättningen omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen, eftersom regeln i 7 § samma lag annars skulle vara överflödigt.

Enligt förbundet finns det inte något stöd i förarbetena eller rättspraxis för att kostnadsersättningar som sådana inte skulle kunna omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen. Förbundet har framhållit att det i AD 1981 nr 147 och i de uttalanden i lagkommentarerna som arbetsgivarparterna hänvisat till, endast anges att en facklig förtroendeman inte har rätt

att behålla en kostnadsersättning om han eller hon i sitt uppdrag som facklig förtroendeman inte längre har någon kostnad som motsvarar ersättningen. Enligt förbundet har S.E. i sitt uppdrag som facklig förtroendeman haft kostnader för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Utgångspunkten för regleringen i 4 och 7 §§ förtroendemannalagen är, som redan anförts, att en facklig förtroendeman inte ska komma i sämre ekonomisk ställning än arbetskamraterna på grund av det fackliga uppdraget. I enlighet därmed uttalas i förarbetena allmänt att ”förtroendemannens förmåner inte får understiga vad som normalt skulle ha utgått till honom om han i stället hade fullgjort sina arbetsuppgifter” (prop. 1974:88 s. 167). I förarbetena framhålls dock även att reglerna inte får ges ett sådant innehåll att förtroendemannen kommer i en privilegierad ställning jämfört med arbetskamraterna (prop. 1974:88 s. 159 och 161).

Enligt Arbetsdomstolens mening kan varken av lagtexten eller dess förarbeten dras den slutsatsen att just kostnadsersättningar inte skulle omfattas av regleringen i 4 § förtroendemannalagen om att den fackliga förtroendemannen med anledning av uppdraget inte får ges försämrade anställningsvillkor. Frågan om rätt till kostnadsersättningar har berörts i AD 1981 nr 147 som parterna hänvisat till.

I AD 1981 nr 147 hade en skiftarbetare omplacerats till dagtidsarbete med anledning av det fackliga uppdraget. Han hade därvid fått behålla det skifttillägg som han tidigare hade haft. Därefter infördes ändrad skiftgång vid företaget och de skiftarbetande arbetskamraterna fick i samband med detta ett förhöjt lönetillägg med hänsyn till det ändrade skiftarbetets mera påfrestande karaktär. Frågan var om också förtroendemannen skulle få det förhöjda tillägget eller om han i så fall skulle bli överkompenserad eftersom han inte berördes av den ändrade skiftgången. Arbetsdomstolen, som gick på den förra linjen, uttalade bl.a. följande.

För att det grundläggande syftet med förtroendemannalagen skall kunna förverkligas fordras att betalningsreglerna så att säga är effektiva. Reglerna måste ge sådant resultat att enskilda arbetstagare inte av ekonomiska skäl tvekar att åta sig fackliga uppdrag som gäller den egna arbetsplatsen. Detta betyder bl.a. att fackliga förtroendemen som får betald ledighet inte bara har rätt att behålla sin lön utan också att följa med i den allmänna löneutveckling som kommer övriga arbetstagare på arbetsplatsen till del.

[...]

När det gäller ekonomiska anställningsförmåner såsom lön måste därför principen enligt Arbetsdomstolens mening vara att den facklige förtroendemannen på grundval av förtroendemannalagens betalningsregler har rätt till samma anställningsförmåner som kommer hans tidigare arbetskamrater till del. För tydlighetens skull bör dock tilläggas att en sådan princip inte kan föras så långt att en facklig förtroendeman också har rätt att få ersättning för sådana

särskilda kostnader som han hade i sin gamla tjänstgöring men som inte uppkommer under den nya tjänstgöringen. Om sålunda en facklig förtroendeman p.g.a. det fackliga uppdraget måste förflyttas till ett arbete där han inte längre behöver resa i tjänsten kan han självfallet inte ställa anspråk på att få reseersättningar och traktamenten.

Av Arbetsdomstolens dom framgår alltså att en arbetstagare som har haft rätt till ersättning för särskilda kostnader innan han eller hon blev facklig förtroendeman, inte har rätt till kostnadsersättning om de särskilda kostnaderna inte uppkommer i den nya tjänstgöringen. Om arbetstagaren som facklig förtroendeman alltså har de aktuella kostnaderna bör dessa, enligt Arbetsdomstolens mening, normalt omfattas av löneskyddet. En arbetstagare som har haft rätt till ersättning för sjukbesök, har naturligtvis även rätt till sådan ersättning efter att han eller hon blivit facklig förtroendeman. Det förhållandet att vissa ersättningar avser att täcka vissa specifika kostnader (kostnadsersättningar) medför alltså inte att förmånen är utesluten från tillämpningsområdet för löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen.

Den bestämmelse i 7 § tredje stycket förtroendemannalagen som arbetsgivarparterna hänvisat till reglerar frågan om vem som ska betala merkostnader som föranleds av ledighetens förläggning (se prop. 1974:88 s. 167). Bestämmelsen ger uttryck för principen om betald ledighet vid facklig verksamhet som avser den egna arbetsplatsen och innebär att arbetsgivaren även kan bli skyldig att betala merkostnader – exempelvis övertidsersättning och rese- och traktamentskostnader – som beror på denne, t.ex. om arbetsgivaren väljer att förlägga en förhandling till kvällstid eller till lokaler utanför arbetsplatsen. Det rör sig således om någonting annat än det löneskydd som 4 § och 7 § första stycket förtroendemannalagen tillsammans utgör. Det går därför inte att motsatsvis dra den slutsats som arbetsgivarparterna gjort vad gäller bestämmelsen i 7 § tredje stycket förtroendemannalagen.

Arbetsdomstolens sammanfattande ståndpunkt är därmed att frågan om den omtvistade ersättningens karaktär – kostnadsersättning eller inte – inte avgör frågan om reskostnadsersättningen i S.E:s fall omfattas av löneskyddet i 4 § förtroendemannalagen eller inte.

Frågan är då hur den omtvistade ersättningen ska bedömas.

Har S.E. haft rätt att behålla reskostnadsersättningen?

Syftet med förtroendemannalagen är, som redan anförts, att främja den fackliga verksamheten och att förtroendemannen därför inte ska komma i sämre ekonomisk ställning än arbetskamraterna på grund av det fackliga uppdraget samtidigt som reglerna inte får ges ett sådant innehåll att förtroendemannen kommer i en privilegierad ställning jämfört med arbetskamraterna.

En facklig förtroendeman har inte heller rätt till en kostnadsersättning som han eller hon tidigare haft rätt till om arbetstagaren, förtroendemannen, inte längre har kostnaden i fråga.

S.E. har under sitt uppdrag som facklig förtroendeman rent faktiskt haft en kostnad för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret. Detta är parterna eniga om. S.E. har alltså, liksom tidigare, haft kostnader för att ta sig till och från arbetet. Detta i sig talar för att han även som facklig förtroendeman ska ha rätt till reskostnadsersättning för resor mellan bostaden och arbetsplatsen.

Arbetsgivarparterna har, som redan redovisats, emellertid anfört att S.E:s reskostnad inte längre varit ersättningsgill, inte inneburit en kostnad som motsvarar reskostnadsersättningen, eftersom S.E. har haft ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren på Göteborgskontoret. Enligt arbetsgivarparterna följer detta av regleringen i byggavtalet och av att reskostnadsersättningen har som utgångspunkt att byggnadsarbetaren inte har något fast tjänsteställe. Enligt arbetsgivarparterna ska jämförelsen därför göras med de arbetstagare som inte har rätt till reskostnadsersättning för att de inte har bostaden som tjänsteställe eller omfattas av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i byggavtalet.

Förbundet har bestritt att regleringen i byggavtalet leder till att S.E:s reskostnader inte längre är ersättningsgilla. Enligt förbundet ska jämförelsen göras med de arbetstagare som i likhet med S.E. är anställda med den fasta bostaden som tjänsteställe och inte med de arbetstagare som omfattas av undantagsregeln.

Frågan är således hur man ska se på det faktum att S.E. som facklig förtroendeman har haft en kontorsplats på Göteborgskontoret, dvs. om detta innebär att han inte har rätt till reskostnadsersättningen i fråga och med vem jämförelsen ska göras.

Arbetstagare i allmänhet har inte rätt till ersättning för arbetsresor, dvs. för resor till och från arbetsplatsen. Parterna är överens om att reskostnadsersättningen enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet har sin utgångspunkt i att byggnadsarbetaren inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren. Byggnadsarbetarens fasta bostad anses i stället som tjänsteställe, eftersom han eller hon åker mellan bostaden – och från tid till annan – olika arbetsplatser, olika byggnadsprojekt. Enligt arbetsgivarparterna innebär detta att ersättningsregeln i § 6 punkten 1 endast är tillämplig på den som inte har något fast tjänsteställe hos arbetsgivaren och att S.E., med kontorsplats på Göteborgskontoret, som andra med fast kontorsplats inte ska ha rätt till ersättning för arbetsresor. Enligt förbundet är regeln om reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet tillämplig på alla arbetstagare som omfattas av avtalet, med undantag endast för de som specifikt anges i § 6 punkten 3.7.

Enligt Arbetsdomstolens mening finns det i målet inte underlag för att avgöra frågan om det finns byggnadsarbetare som omfattas av byggavtalet och som inte omfattas av undantagsregeln, som ändå inte har rätt till reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet. I vart fall har arbetsgivarparterna inte visat att så är fallet. Någon jämförelse med en sådan grupp arbetstagare är därmed inte aktuell. Arbetsdomstolen finner i sammanhanget

inte anledning att ta ställning i frågan om S.E. som facklig förtroendeman med kontorsplats på Göteborgskontoret har ett fast tjänsteställe hos arbetsgivaren eller inte, då den frågan har att göra med om ersättningen är skattepliktig eller inte och inte om rätten till ersättning i sig.

Frågan är då om S.E. bör jämföras med de arbetstagare som omfattas av § 6 punkten 3.7 i byggavtalet. Där anges att till förare av maskiner, kranar och fordon samt förrådsarbetare, reparatörer och därmed jämställda arbetstagare, vilka anställs så att företagets verkstad, förråd eller annan liknande central anläggning utgör den naturliga bas, från vilken arbetstagarna beordras till olika företags arbetsplatser, utges inte förmåner enligt denna paragraf vid arbete på verkstaden, förrådet etc.

Det är ostridigt att S.E. i sitt ordinarie arbete som träarbetare inte omfattas av den nämnda undantagsregeln. Arbetsgivarparterna har inte gjort gällande att undantagsregeln har blivit tillämplig på S.E. med anledning av att han i uppdraget som facklig förtroendeman haft en kontorsplats på Göteborgskontoret. Det arbetsgivarparterna har gjort gällande är att jämförelsen måste göras med arbetstagare som arbetar under motsvarande förutsättningar och att det därvid ligger närmast till hands att jämföra S.E. med de som omfattas av undantagsregeln för vilka en central anläggning utgör den naturliga basen, eftersom han haft en fast kontorsplats.

Mot bakgrund av vad Arbetsdomstolen ovan anfört om syftet med förtroendemannalagen är det enligt Arbetsdomstolens mening främmande att jämföra S.E. med en annan kategori av arbetstagare än den han själv tillhör. I AD 1981 nr 147 har domstolen också uttalat att förtroendemannen har rätt till samma anställningsförmåner som kommer hans tidigare arbetskamrater till del. Enligt Arbetsdomstolens mening ska S.E. därför, i enlighet med vad förbundet har gjort gällande, jämföras med de byggnadsarbetare som omfattas av rätten till reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 byggavtalet och inte de som omfattas av undantagsregeln i § 6 punkten 3.7 i avtalet.

Sammanfattande bedömning

S.E. har som byggnadsarbetare haft rätt till reskostnadsersättning enligt § 6 punkten 1 för resor mellan bostaden och arbetsplatsen. Han har också under sitt uppdrag som facklig förtroendeman rent faktiskt haft kostnader för resor mellan bostaden och Göteborgskontoret och det är ersättning för dessa resor som talan avser. Situationen är inte den att S.E. som facklig förtroendeman inte längre behöver resa mellan bostaden och arbetsplatsen och att det skulle vara fråga om att få kompensation för resor som han tidigare företog men som han inte längre, som facklig förtroendeman, företar. S.E. har som facklig förtroendeman, enligt Arbetsdomstolens mening, rätt till samma anställningsförmåner som hans tidigare arbetskamrater, dvs. de andra byggnadsarbetarna hos bolaget som har rätt till reskostnadsersättningen i fråga på samma sätt som han hade när han utförde sina vanliga arbetsuppgifter som träarbetare. Det faktum att han under tiden för sitt fackliga uppdrag haft en kontorsplats på Göteborgskontoret kan inte anses

innebära att han, om han får reskostnadsersättning, kommer i en privilegierad ställning jämfört med sina arbetskamrater.

Vad arbetsgivarparterna anfört om reglerna i FMÖ och MBÖ förändrar inte denna bedömning.

Arbetsdomstolens ställningstagande innebär att S.E. haft rätt att som facklig förtroendeman få reskostnadsersättning enligt de villkor som gällde för honom tidigare, enligt § 6 punkten 1 i byggavtalet. Förbundets talan i första hand såvitt avser reskostnadsersättning ska alltså bifallas.

Varsel- och underrättelseskyldigheten

I 5 § förtroendemannalagen anges att om det uppkommer en fråga om ändring av en facklig förtroendemannans arbetsförhållanden eller anställningsvillkor, ska arbetsgivaren minst två veckor i förväg varsla den lokala arbetstagarorganisationen och underrätta förtroendemannen.

Arbetsdomstolen har kommit fram till att bolagets beslut att inte längre betala reskostnadsersättning till S.E. inneburit en enligt 4 § förtroendemannalagen otillåten försämring av hans anställningsvillkor. Vid denna bedömning har arbetsgivarparterna vitsordat att bolaget har brutit mot varsel- och underrättelseskyldigheten i 5 § förtroendemannalagen.

Allmänt skadestånd

Arbetsdomstolen har funnit att bolaget brutit mot 4 § förtroendemannalagen genom att under perioden januari 2015 – april 2018 inte betala reskostnadsersättning till S.E. För detta är bolaget skyldigt att betala allmänt skadestånd till S.E. och till förbundet.

Det belopp som förbundet har yrkat i allmänt skadestånd till S.E. för brott mot 4 § förtroendemannalagen – 30 000 kr – är enligt Arbetsdomstolen skäligt. Såvitt avser allmänt skadestånd till förbundet för brott mot samma bestämmelse finner Arbetsdomstolen att skäligt belopp är 50 000 kr.

Bolaget har därutöver brutit mot 5 § förtroendemannalagen genom att inte i tid underrätta S.E. och inte varsla förbundet om att bolaget inte längre avsåg att betala reskostnadsersättning till S.E. Bolaget är även därigenom skadeståndsskyldigt gentemot S.E. och förbundet. De belopp förbundet har yrkat i allmänt skadestånd till S.E. och förbundet för brott mot 5 § förtroendemannalagen – 15 000 kr respektive 30 000 kr – är skäliga.

Avskrivningsfrågan

Förbundet har inledningsvis yrkat att bolaget skulle betala allmänt skadestånd till S.E. och förbundet för brott mot byggavtalet. Som grund för talan i den delen angav förbundet i huvudsak att S.E. enligt 4 § förtroendemannalagen haft rätt till bibehållna anställningsvillkor under sitt uppdrag som facklig förtroendeman och att han därmed är berättigad till reskostnads-

ersättning på samma sätt som tidigare, dvs. enligt byggavtalet, samt att bolaget genom att inte betala sådan reskostnadsersättning till S.E. brutit mot såväl 4 § förtroendemannalagen som byggavtalet.

Förbundet har under förberedelsen i målet frånfallit yrkandena om allmänt skadestånd för brott mot byggavtalet. Arbetsgivarparterna har gjort gällande att förbundet därmed återkallat en del av sin talan och yrkat att målet skrivs av i frånfallen del. Förbundet, som hävdar att det enbart har inskränkt sin talan, har motsatt sig arbetsgivarparternas avskrivningsyrkande.

Enligt Arbetsdomstolens mening rör yrkandet om allmänt skadestånd för brott mot byggavtalet samma sak som den som har prövats i målet, dvs. om S.E. enligt 4 § förtroendemannalagen haft rätt att behålla den aktuella ersättningen – som är kollektivavtalsreglerad – under sitt uppdrag som facklig förtroendeman. Förbundet har, genom att frånfalla det nämnda yrkandet, således enbart inskränkt sin talan. Arbetsgivarparterna avskrivningsyrkande ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Förbundet får anses som fullt ut vinnande part. Arbetsgivarparterna är därmed skyldiga att ersätta förbundet för dess rättegångskostnader. Arbetsgivarparterna har uppgett att målet utgör ett s.k. branschmål och att Sveriges Byggindustrier står alla kostnader. I enlighet härmed är det enbart arbetsgivarorganisationen som yrkat ersättning för rättegångskostnader för det fall arbetsgivarsidan skulle bli vinnande part. Mot bakgrund av att Sveriges Byggindustrier uppgett att organisationen står för alla kostnader finner Arbetsdomstolen skäligt att, enligt 5 kap. 2 § tredje stycket arbetstvistlagen, låta Sveriges Byggindustrier ersätta förbundets rättegångskostnader.

Förbundet har yrkat ersättning med 451 861 kr, varav 355 215 kr avser ombudsarvode, 6 274 kr tidsspillan och 90 372 kr mervärdesskatt. Sveriges Byggindustrier har överlämnat till domstolen att bedöma skäligheten av yrkade belopp.

Yrkat ombudsarvode inklusive mervärdesskatt är 444 019 kr (355 215 kr + 88 804 kr). Enligt Arbetsdomstolens mening får förbundet anses skäligt tillgodosett med ett belopp om 390 000 kr inklusive mervärdesskatt avseende ombudsarvode. Begärd ersättning avseende tidsspillan inklusive mervärdesskatt, dvs. 7 843 kr, är skälig.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Sveriges Byggindustriers och Peab Sverige AB:s avskrivningsyrkande.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Peab Sverige AB att till S.E. betala reskostnadsersättning med 33 950 kr, med ränta enligt 6 § räntelagen på de belopp som framgår i domsbilaga 1, från respektive belopps förfallodag till

dess betalning sker. Respektive belopps förfallodag framgår av domsbilagan.

3. Arbetsdomstolen förpliktar Peab Sverige AB att till S.E. betala allmänt skadestånd med dels 30 000 kr, dels 15 000 kr, med ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 9 december 2016 till dess betalning sker.

4. Arbetsdomstolen förpliktar Peab Sverige AB att till Svenska Byggnadsarbetareförbundet betala allmänt skadestånd med dels 50 000 kr, dels 30 000 kr, med ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 9 december 2016 till dess betalning sker.

5. Sveriges Byggindustrier ska ersätta Svenska Byggnadsarbetareförbundets rättegångskostnader med 397 843 kr, varav 390 000 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Dag Ekman, Kurt Eriksson, Bengt Huldt, Cathrin Dalmo, Gerald Lindberg och Annette Carnhede. Enhälligt.

Rättssekreterare: Malin Simon Holm

ARBETSDOMSTOLEN

Domsbilaga 1
i mål A 157/16

Belopp med ränta från respektive förfallodag

1. **1 365 kr**, med ränta från 2015-02-25
2. **1 365 kr**, med ränta från 2015-03-25
3. **1 154 kr**, med ränta från 2015-04-25
4. **426 kr**, med ränta från 2015-05-25
5. **1 106 kr**, med ränta från 2015-06-25
6. **894 kr**, med ränta från 2015-07-25
7. **213 kr**, med ränta från 2015-08-25
8. **255 kr**, med ränta från 2015-09-25
9. **1 106 kr**, med ränta från 2015-10-25
10. **979 kr**, med ränta från 2015-11-25
11. **1 149 kr**, med ränta från 2015-12-25
12. **808 kr**, med ränta från 2016-01-25
13. **213 kr**, med ränta från 2016-02-25
14. **298 kr**, med ränta från 2016-03-25
15. **255 kr**, med ränta från 2016-04-25
16. **255 kr**, med ränta från 2016-05-25
17. **255 kr**, med ränta från 2016-06-25
18. **468 kr**, med ränta från 2016-07-25
19. **468 kr**, med ränta från 2016-08-25

20. **596 kr**, med ränta från 2016-09-25
21. **1 404 kr**, med ränta från 2016-10-25
22. **1 191 kr**, med ränta från 2016-11-25
23. **1 797 kr**, med ränta från 2016-12-25
24. **856 kr**, med ränta från 2017-01-25
25. **1 243 kr**, med ränta från 2017-02-25
26. **1 301 kr**, med ränta från 2017-03-25
27. **1 281 kr**, med ränta från 2017-04-25
28. **766 kr**, med ränta från 2017-05-25
29. **894 kr**, med ränta från 2017-06-25
30. **426 kr**, med ränta från 2017-07-25
31. **979 kr**, med ränta från 2017-09-25
32. **1 532 kr**, med ränta från 2017-10-25
33. **1 382 kr**, med ränta från 2017-11-25
34. **1 441 kr**, med ränta från 2017-12-25
35. **1 106 kr**, med ränta från 2018-01-25
36. **894 kr**, med ränta från 2018-02-25
37. **808 kr**, med ränta från 2018-03-25
38. **979 kr**, med ränta från 2018-04-25
39. **43 kr**, med ränta från 2018-05-25

Domsbilaga 1
i mål A 157/16

ARBETSDOMSTOLENDomsbilaga 2
i mål A 157/16**Belopp med ränta från respektive förfallodag**

1. **986 kr**, med ränta från 2015-02-25
2. **303 kr**, med ränta från 2015-03-25
3. **559 kr**, med ränta från 2015-04-25
4. **255 kr**, med ränta från 2015-05-25
5. **170 kr**, med ränta från 2015-06-25
6. **468 kr**, med ränta från 2015-07-25
7. **128 kr**, med ränta från 2015-08-25
8. **426 kr**, med ränta från 2015-10-25
9. **383 kr**, med ränta från 2015-11-25
10. **298 kr**, med ränta från 2015-12-25
11. **298 kr**, med ränta från 2016-01-25
12. **213 kr**, med ränta från 2016-02-25
13. **43 kr**, med ränta från 2016-03-25
14. **85 kr**, med ränta från 2016-04-25
15. **170 kr**, med ränta från 2016-05-25
16. **255 kr**, med ränta från 2016-06-25
17. **213 kr**, med ränta från 2016-07-25
18. **43 kr**, med ränta från 2016-08-25
19. **255 kr**, med ränta från 2016-09-25

Domsbilaga 2
i mål A 157/16

20. **808 kr**, med ränta från 2016-10-25
21. **681 kr**, med ränta från 2016-11-25
22. **641 kr**, med ränta från 2016-12-25
23. **430 kr**, med ränta från 2017-01-25
24. **648 kr**, med ränta från 2017-02-25
25. **491 kr**, med ränta från 2017-03-25
26. **85 kr**, med ränta från 2017-04-25
27. **170 kr**, med ränta från 2017-05-25
28. **43 kr**, med ränta från 2017-06-25
29. **298 kr**, med ränta från 2017-09-25
30. **766 kr**, med ränta från 2017-10-25
31. **542 kr**, med ränta från 2017-11-25
32. **420 kr**, med ränta från 2017-12-25
33. **255 kr**, med ränta från 2018-01-25
34. **383 kr**, med ränta från 2018-02-25
35. **298 kr**, med ränta från 2018-03-25
36. **894 kr**, med ränta från 2018-04-25
37. **43 kr**, med ränta från 2018-05-25